

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA DO OBECNEGO WYDANIA	5
PRZEDMOWA	17
I. KRÓLESTWO POLSKIE. JEGO SIŁY I ŚRODKI DO WALKI . .	32
1. Obszar i ludność	32
2. Rolnictwo. Włościanie	33
3. Miasta	37
4. Przemysł	38
5. Handel. Bilans handlowy. Bank Polski	40
6. Administracja	40
7. Budżet	41
8. Szkolnictwo. Kultura materialna Królestwa	41
9. Wojsko	42
10. Stosunek Królestwa Polskiego do Rosji	53
11. Prowincje zabrane	55
12. Wielkopolska	57
13. Galicja. Wolne Miasto Kraków	57
II. ROSJA W 1830 ROKU. JEJ SIŁY I ŚRODKI	59
1. Obszar. Zaludnienie	59
2. Położenie włościan	59
3. Rolnictwo. Przemysł. Handel. Bilans	60
4. Zarząd centralny. Administracja	61
5. Finanse	63
6. Wojsko. <i>Ordre de bataille</i> . Stany etatowe i rzeczywiste	64
7. Dowództwo rosyjskie	66
8. Rosyjska administracja wojskowa	68
9. Generalicja. Korpus oficerski. Podoficerowie. Ogólne zasady karności i wyszkolenia. Nastrój wojska	69
10. Bronie	71
11. Mobilizacja części armii rosyjskiej przeciw Francji w roku 1830. Dyslokacja armii rosyjskiej u schyłku roku 1830	72

III. WYBUCH POWSTANIA. DYKTATURA	75
1. Siły i pobżenie obu stron. Zamiar związkowych	75
2. Noc listopadowa	78
3. Rada Administracyjna i układy z Konstantym	81
4. Dyktatura	83
5. Wypuszczenie Konstantego z Królestwa	85
6. Misja Libeckiego i Jezierskiego do Petersburga	87
7. Upadek dyktatury	89
8. Manifest detronizacyjny	89
IV. MOBILIZACJA SIŁ I ŚRODKÓW KRÓLESTWA	91
1. Rząd	91
2. Sejm	95
3. Administracja	97
4. Stosunek ludności do walki	98
5. Udział Wielkopolski i Galicji	103
6. Finanse	103
7. Zabiegi dyplomatyczne	105
8. Wojsko powstania	108
OKRES INICJATYWY ROSYJSKIEJ	
I. PIERWSZE ROZKAZY MIKOŁAJA I. KONCENTRACJA ROSYJSKA. PLAN OPERACYJNY. PRZYGOTOWANIE MATERIALNE WOJNY. WKROCZENIE ARMII ROSYJSKIEJ DO KRÓLESTWA	136
1. Pierwsze rozkazy Mikołaja. Ocena położenia ogólnego	136
2. Osłona	138
3. Koncentracja	138
4. Plan operacyjny	141
5. Przygotowanie materialne wojny	145
6. Wkroczenie	146
II. OSŁONA POLSKA. WYWIAD. PLANY OPERACYJNE	149
1. Osłona	149
2. Wywiad	151
3. Plany operacyjne	152

III. PIERWSZE MARSZE ARMII DYBICZA. ZMIANA PLANU I MARSZ FLANKOWY DYBICZA NAD LIWIEC. PIERWSZE POSUNIĘCIA DOWÓDZTWA POLSKIEGO. POWRÓT ARMII POLSKIEJ NAD LIWIEC. ROZPOZNANIA. STOCZEK. MARSZ DYBICZA KU WARSZAWIE. DOBRE I KAŁUSZYN. PLAN ZASADZKOWY PRĄDZYŃSKIEGO I ODWRÓT NA STANOWISKO POD WAWREM	157
1. Pierwsze marsze armii Dybicza	157
2. Marsz flankowy nad Liwiec	159
3. Pierwsze posunięcia dowództwa polskiego	161
4. Przerzucenie głównych sił polskich na lewy brzeg Bugu. Ugrupowanie w dniu 16 lutego. Rozpoznania	165
5. Bitwa pod Stoczkiem	167
6. Marsz Dybicza ku Pradze. Działania w dniu 17 lutego: Kałuszyn, Dobre	170
7. Pomysł zasadzkowy Prądyński na dzień 18 lutego. Odwrót pod Pragę	172
IV. BITWA POD WARSZAWĄ	175
1. Równina pod Pragę	175
2. Bitwa pod Wawrem	177
3. Pierwsze natarcie Rosjan na Olszynkę	183
4. Przerwa w działaniach. Zamiary operacyjne obu stron	185
5. Marsz Szachowskiego. Pierwsza bitwa pod Białolęką. Zamiary obu stron w nocy [z] 24 [na] 25 [lutego]	189
6. Druga bitwa pod Białolęką	192
7. Walka o Olszynkę	195
8. Natarcie kawalerii rosyjskiej	201
9. Zakończenie bitwy	204
10. Następstwa operacyjne i polityczne bitwy grochowskiej	206
V. DZIAŁANIA NA PODRZĘDNYCH TEATRACH. WYNIKI PIERWSZEGO OKRESU WOJNY	210
1. Działania Dwernickiego w sandomierskim i lubelskim	210
2. Działania partyzanckie w augustowskim i plockim	217
3. Wyniki pierwszego okresu wojny	219

OKRES INICJATYWY POLSKIEJ

I. PRZYGOTOWANIE DYBICZA DO PRZEPRAWY WISŁY. POWSTANIE NA LITWIE	221
1. Stan głównej armii rosyjskiej na leżach	221
2. Plan operacyjny Dybicza	222
3. Wybór miejsca przeprawy. Marsz armii rosyjskiej nad Wieprz. Próba zniszczenia mostu warszawskiego	225
4. Powstanie na Litwie i Białej Rusi	226
II. NOWY WÓDZ NACZELNY POLSKI. ZMIANY W ARMII. WYWIAD POLSKI. PLANY OPERACYJNE I UGRUPOWANIE WOJSK. PRZYJĘCIE PLANU PRĄDZYŃSKIEGO. BITWA POD WAWREM. BITWA POD DĘBEM WIELKIM. POŚCIG W DNIU 1 KWIETNIA. WSTRZYMANIE POŚCIGU. OCENA WYNI- KÓW. POMYSŁY OPERACYJNE. WYPRAWY SKARŻYŃS- KIEGO I CHRZANOWSKIEGO NA KOMUNIKACJE DYBI- CZA. KORDON OBSERWACYJNY NAD ŚWIDREM I KOS- TRZYNIEM. ODWRÓT FLANKOWY DYBICZA ZNAD WIE- PRZA DO SIEDLEC	232
1. Nowy wódz naczelny polski	232
2. Zmiany w armii	235
3. Wywiad polski	237
4. Pomysły operacyjne	238
5. Druga bitwa pod Wawrem	241
6. Bitwa pod Dębem Wielkim	245
7. Pościg w dniu 1 kwietnia	248
8. Wstrzymanie pościgu. Ocena wyników. Pomysły operacyjne. Wy- prawy Skarżyńskiego i Chrzanowskiego na komunikacje Dybicza. Kordon obserwacyjny nad Świdrem i Kostrzynie	250
9. Odwrót flankowy Dybicza znad Wieprza do Siedlec	255
III. MANEWR SIEDLECKI: BITWA POD IGANIAMI. DZIAŁANIA UMIŃSKIEGO NAD LIWCEM. POŁOŻENIE I ZAMIARY OBU STRON WALCZĄCYCH W POŁOWIE KWIETNIA. MANEWR DYBICZA NA MIŃSK MAZOWIECKI. PLAN DZIAŁAŃ MIKO- ŁAJA I. PLAN PRĄDZYŃSKIEGO NATARCIA NA STANOWI- SKA DYBICZA	260
1. Pierwotny plan manewru na Siedlce	260
2. Drugi plan Prądyńskiego	262

3. Marsz grupy obchodzącej i osłonowej 9 kwietnia. Obserwacja rosyjska	263
4. Marsz Rosena ku Siedlcem. Jego zarządzenia na dzień 10 kwietnia. Dalszy marsz głównej armii rosyjskiej	264
5. Marsz grupy obchodowej Prądzyńskiego. Bitwa pod Iganiami	265
6. Działanie grupy Skrzyneckiego. Wstrzymanie działań. Ocena manewru siedleckiego. Dybicz w Siedlcach	268
7. Działanie grupy Umińskiego nad Liwcem	270
8. Położenia armii rosyjskiej w okresie postępu pod Siedlcami	271
9. Główna armia polska w czasie przerwy w działaniach	274
10. Manewr Dybicza na Mińsk Mazowiecki. Potyczki pod Kuflewem i Mińskiem	278
11. Plan operacyjny Mikołaja i przygotowania do jego urzeczywistnienia	285
12. Plan Prądzyńskiego obejścia lewego skrzydła armii Dybicza i natarcia na nią w klinie Kostrzyna i Muchawca	288
IV. WYPRAWA DWERNICKIEGO NA WOŁYŃ. BITWA POD BOREMLEM. PRZEJŚCIE DWERNICKIEGO NA TERYTORIUM GALICJI. POWSTANIA NA WOŁYNIU, PODOLU I UKRAINIE. WYPRAWA SIERAWSKIEGO W LUBELSKIE. BITWA POD WRONOWEM. BITWA POD KAZIMIERZEM. WYPRAWA CHRZANOWSKIEGO W LUBELSKIE. BITWA POD FIRLEJEM. BITWA POD LUBARTOWEM I MARSZ CHRZANOWSKIEGO DO ZAMOŚCIA	290
1. Wyprawa Dwernickiego na Wołyń	290
2. Bitwa pod Boremlem	293
3. Przejście Dwernickiego na terytorium Galicji	295
4. Powstanie na Wołyniu, Podolu i Ukrainie	297
5. Wyprawa Sierawskiego w lubelskie	301
6. Bitwa pod Wronowem	304
7. Bitwa pod Kazimierzem	306
8. Wyprawa Chrzanowskiego w lubelskie	308
9. Bitwa pod Firlejem	310
10. Bitwa pod Lubartowem	310
V. WYPRAWA NA GWARDIĘ	312
1. Plan wyprawy Prądzyńskiego na gwardię	312
2. Zejście głównej armii polskiej ze stanowiska nad Kostrzyniem. Ofensywa Dybicza. Bitwa pod Jędrzejowem. Pierwsze zarządzenia w[ielkiego] ks[ięcia] Michała	319
3. Pierwszy dzień szturmów Warszawy	503

3. Armia polska w Serocku. Podział na trzy kolumny. Wiadomości o nieprzyjacielu. Wahania Skrzyneckiego. Marsze trzech kolumn 15 i 16 maja. Potyczka pod Długosiodłem. Marsz 17 maja i nadejście gwardii nad Ruż. Jej położenie. Plan Prądzyńskiego działań na dzień 18 maja i odrzucenie tegoż przez Skrzyneckiego	322
4. Wypuszczenie gwardii znad Ruża	329
5. Pościg gwardii. Potyczki pod Rudkami, Złotonią i Tykocinem . . .	333
6. Marsz głównej armii rosyjskiej na północny brzeg Bugu	335
7. Działania Umińskiego	337
8. Bitwa pod Nurem	339
9. Zamiar/ kwatery głównej. Odwrót nad Ruż	342
10. Forsowny marsz Dybicza nad Ruż	343
11. Odwróć armii polskiej pod Ostrołękę. Jej rozłożenie w nocy z 25 [na] 26 [maja]. Zamiary kwatery głównej	344
12. Rozłożenie armii rosyjskiej w nocy z 25 [na] 26 [maja]. Zamiar Dybicza .	346
13. Bitwa pod Ostrołęką	346

OKRES INICJATYWY ARMII ROSYJSKIEJ. UPADEK POWSTANIA

I. CHŁAPOWSKI, GIEŁGUD I DEMBIŃSKI NA LITWIE	357
1. Wyprawa Chłapowskiego na Litwę	357
2. Wyprawa Giełguda na Litwę. Bitwa pod Rajgrodem	360
3. Wahania Giełguda. Spóźniony marsz na Wilno	364
4. Bitwa pod Wilnem	367
5. Katastrofa Giełguda i Chłapowskiego	370
6. Odwrót Dembińskiego z Kurszan do Warszawy. Ostateczny upadek powstania na Litwie	375
II. WYPRAWA ŁYSOBYCKA	380
1. Armia rosyjska w Pułtusk	380
2. Armia polska pod Pragę. Geneza wyprawy na Kreutza i Rüdigera .	384
3. Wyprawa łysobycka	391
4. Bitwa pod Budziskami	396
5. Alarm w kwaterze głównej. Zakończenie wyprawy na Rüdigera. Wyprawa Własowa i nowe alarmy w kwaterze głównej. Uspokojenie. Pomysł wznowienia wyprawy na Rüdigera. Marsz Chrzanowskiego z Zamościa do Gołębia. Następstwa moralne wyprawy łysobyckiej .	400

III. MARSZ PASKIEWICZA KU DOLNEJ WIŚLE I JEGO PRZEPRAWA POD OSIEKIEM. DZIAŁANIA POLAKÓW PRZECIWKO GOŁOWINOWI. KOMISJA ROZPOZNAWCZA. MARSZ ARMII ROSYJSKIEJ NAD BZURĘ I REZYGNACJA SKRZYNECKIEGO Z DZIAŁAŃ ZACZEPNYCH. PRZEPRAWA RÜDIGERA NA LEWY BRZEG WISŁY I DZIAŁANIA W SANDOMIERSKIEM. ODEBRANIE DOWÓDZTWA SKRZYNECKIEMU. ODWRÓT ARMII POLSKIEJ DO WARSZAWY . . . 409

1. Nowy wódz armii rosyjskiej i jego pierwsze zarządzenia 409
2. Marsz głównej armii rosyjskiej do Płocka 413
3. Armia polska w czasie marszu flankowego Paskiewicza 414
4. Postój Paskiewicza w Płocku. Jego marsz ku Osiekowi. Przeprawa armii rosyjskiej na lewy brzeg Wisły 417
5. Marsz Gerstenzweiga przez płockie. Bitwa pod Raciążem 424
6. Działania Chrzanowskiego przeciwko Gołowinowi 426
7. Komisja Rozpoznawcza 435
8. Marsz armii rosyjskiej nad Bzurę 441
9. Ostatnie udaremnienie działań zaczepnych polskich przez Skrzyneckiego 445
10. Przeprawa Rüdiger na lewy brzeg Wisły. Działania w sandomierskiem 452
11. Odebranie Skrzyneckiemu dowództwa. Odwrót armii polskiej pod Warszawę 457

IV. WYPADKI WARSZAWSKIE 15 SIERPNIA. KRUKOWIECKI U STERU RZĄDÓW. RADA WOJENNA 19 SIERPNIA. WYPRAWA ŁUBIEŃSKIEGO. WYPRAWA RAMORINA 467

1. Wypadki warszawskie 15 sierpnia. Krukowiecki u steru rządów . . 467
2. Rada wojenna 19 sierpnia 473
3. Wyprawa T. Łubieńskiego w płockie 477
4. Wyprawa Ramorina 478
5. Międzyrzec — Rogoźnica 482
6. Marsz Ramorina ku Brześciowi. Jego odwrót na Siedlce 486

V. SZTURM WARSZAWY. ROKOWANIA. KONIEC RAMORINA. KONIEC RÓŻYCKIEGO. PRZEJŚCIE ARMII GŁÓWNEJ DO PRUS. KAPITULACJA MODLINA I ZAMOŚCIA 490

1. Umocnienia Warszawy. Zamiary obrony 490
2. Zamiar rosyjski 497
3. Pierwszy dzień szturm Warszawy 503

4. Rokowania. Dymisja Krukowieckiego	515
5. Drugi dzień szturm. Kapitulacja Warszawy	521
6. Położenie głównej armii rosyjskiej po zdobyciu Warszawy. Główna armia polska w Modlinie. Rokowania	530
7. Koniec Ramorina	534
8. Przejście armii głównej w granice Prus	546
9. Koniec Różyckiego. Kapitulacja Modlina i Zamościa	549
INDEKS OSOBOWY	554
INDEKS NAZW GEOGRAFICZNYCH	564